

miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

Yttrande gällande Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030 (ert diarienummer 2020-6095)

Lämnat av Liseberg AB

Liseberg AB (Liseberg) har tagit del av remissversionen av "Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030" som inkom den 7 maj 2020.

Liseberg har granskat remissversionen och svarar härmed på aktuella frågor enligt nedan.

1. Ger miljö- och klimatprogrammet den styrning och vägledning som ni behöver för att kunna göra ett bra miljöarbete?

Liseberg har redan ett väl fungerande systematiskt hållbarhetsarbete som ständigt utvecklas och förbättras, och där miljöarbetet ingår. Hela verksamheten har varit miljödiplomerad enligt Svensk miljöbas (Göteborgsmetoden) sedan 2010 och bedömningen är att verksamhetens eget ledningssystem ger den styrning som behövs för att göra ett bra miljöarbete.

Under året har Lisebergs företagsledning beslutat att lämna miljödiplomeringen till förmån för en annan certifiering – ISO 20121:2012 "Ledningssystem för hållbarhet vid evenemang – krav med tillämpningsanvisningar". Målsättningen är att ISO-certifiera verksamheten sommaren 2021 vilket succesivt kommer höja nivån på och effekten av Lisebergs hållbarhetsarbete ytterligare.

Betydelsen av miljö- och klimatprogrammet ligger i att det ger en samlad bild av stadens fokusområden och mål samt att det innebär att hållbar utveckling behöver prioriteras fortlöpande och långsiktigt inom stadens alla förvaltningar och bolag.

Miljö- och klimatprogrammet bedöms som mest effektivt och värdeskapande om det bidrar till en gemensam vision och anger mål på en övergripande nivå. Styrning på detaljnivå bör undvikas då det istället kan vara hämmande för arbetet genom att vi som verksamhet, i vissa fall, tvingas fokusera på frågor och aspekter som inte är relevanta eller betydande för den egna verksamheten. För att bli effektivt bör det också finnas en tydlig koppling mellan programmets mål och strategier och angivna uppdrag och mål i Göteborgs Stads årliga budget.

2. Vilka övergripande synpunkter har ni på miljö- och klimatprogrammets innehåll och struktur?

I stort sett anser Liseberg att programmets innehåll och struktur är tillfredsställande.

”Bilaga 1: Fördjupad beskrivning av mål och indikatorer” bör tas bort helt och innehållet istället integreras i själva programmet. Det blir en hel del upprepningar och det är omständligt för läsaren att söka information om målen och indikatorerna i två olika delar.

Beskrivningen av hur uppföljningen ska gå till bör förtydligas under avsnittet ”Uppföljning av detta program” (s. 7). Programmet nämner flera olika former av uppföljning och rapportering (bl.a. insamling av valda indikatorer, inrapportering av information vid behov samt processinriktad uppföljning). Uppgifter som begärs in av förvaltningar och bolag utifrån miljö- och klimatprogrammet bör nogt utvärderas utifrån vilket värde de bidrar till. All rapportering bör sedan samordnas med övrig (ordinarie) rapportering för att minska arbetsbelastningen.

Strategierna bör konkretiseras ytterligare bland annat hur de ska tillämpas och hur de kommer följas upp.

Programmet bör förtydliga hur andra miljö- och klimatrelaterade beslut inom Göteborgs Stad ska tillämpas och följas upp i relation till miljö- och klimatprogrammet. Idag finns beslut som kopplar till miljö- och klimatfrågor men som inte ingår i programmet tex beslutet om genomförande av åtgärderna i engångsutredningen i syfte att minska användningen av engångsartiklar i Göteborgs Stad.

3. Vilka detaljerade synpunkter har ni på miljömål, delmål och strategier? Som stöd kan ni använda mallen i bilaga 2.

Liseberg kommer även fortsättningsvis att ha fokus på och prioritera hållbarhetsmål som fastställts inom ramen för det egna ledningssystemet genom utvecklingsplan hållbarhet (fem hållbarhetsmål och 22 mätbara delmål som sträcker sig till år 2025). De egna målen är i linje med de föreslagna målen i miljö- och klimatprogrammet. Se även fråga 6. nedan.

För detaljerade synpunkter se bilaga 2.

4. Vilka ser ni som de mest avgörande faktorerna för att programmet ska leda till handling?

- Kontinuerligt fokus från politiken och staden i övrigt att genomföra programmet, inte minst genom uppdrag och mål i Göteborgs Stads årliga budget. Viktigt att hålla frågorna aktuella och levande genom hela programperioden.
- Balans mellan gemensam styrning från staden och frihet för respektive verksamhet att själva bestämma tillvägagångssätt och genomförande.
- Regelbunden och förutsägbar uppföljning/rapportering dvs. i god tid tydligt kommunicera när uppföljning ska göras. Viktigt att uppföljning sker vid samma tidpunkt på året för att ge möjlighet till planering. Rapporteringen bör ske via företags-/förvaltningsledning eller nämnd/styrelse i respektive verksamhet.
- Erbjudna möjlighet till utbildning och systemstöd.
- Uppdatera mål och strategier vid behov.

5. Samordningsansvariga och medansvariga pekas ut för strategierna. Saknar ni något i rollbeskrivningen som är avgörande för att kraftsamla för genomförande i Göteborgs Stad?

Av programmet (s.27) framgår vad de olika rollerna innebär men förtydliga gärna vem som står för vilka resurser när behov uppstår tex vid gemensamma kommunikationsinsatser.

6. Vilka åtgärder ser ni att er nämnd/styrelse kommer att genomföra fram till 2030 för att bidra till att målen i programmet ska nås? Observera att de åtgärder ni anger inte är bindande. Ange vilka miljömål eller delmål åtgärder syftar till att nå och dela upp dem i följande tre kategorier:

För att utveckla verksamheten och åstadkomma förbättringar i en mer hållbar riktning antog Liseberg i augusti 2018 en utvecklingsplan för hållbarhet. Utvecklingsplanen innehåller fem hållbarhetsmål och 22 delmål som alla kopplar till verksamhetens viktigaste hållbarhetsfrågor. De egna målen styr Lisebergs prioriteringar när det gäller hållbarhetsarbetet, vilka resurser som avsätts och vilka åtgärder som genomförs. Arbete kommer utföras under flera år men senast under 2025 ska delmålen uppnås. Målen kommer eventuellt behöva ses över och revideras längs vägen, om kraven från omvärlden ökar och takten på den hållbara omställningen höjs. Hur det går och vad som genomförts sammanställs årligen och framgår av Lisebergs hållbarhetsredovisningar.

Till skillnad från andra verksamheter i staden är Liseberg ett affärsdrivande bolag. Den ekonomiska ramen styrs av kommersiella förutsättningar och definieras i en årlig finansiell budget. Liseberg balanserar investeringar och driftkostnader för den hållbara omställningen (miljö- och klimatfrågor) mot andra krav och

prioriteringar i bolagets ägardirektiv. Det finns inget utrymme för Liseberg att utöka ramen annat än genom styrelsens årliga budgetbeslut.

Med utgångspunkt från ovanstående tolkar Liseberg fråga 6 enligt följande:

- a) "Inom ram" tolkas "Inom budget" dvs åtgärder och insatser i linje med de föreslagna målen i miljö- och klimatprogrammet som Liseberg genomför inom ordinarie verksamhet eller utifrån egna hållbarhetsmål.
- b) "Inom ram med konsekvenser:" tolkas "Inom budget med konsekvenser" dvs åtgärder och insatser till följd av målen i miljö- och klimatprogrammet som innebär omprioriteringar, förhöjda driftkostnader eller investeringar utifrån utökande krav, åtgärder och/eller nya arbetsätt.
- c) "Utökad ram:" Ej relevant. Se förklaring ovan.

a. Inom ram: Åtgärder som kan göras inom nuvarande ekonomisk ram utan att det får några betydande konsekvenser för verksamheten. Till exempel åtgärder som kan genomföras utan att resursbehoven ökar, åtgärder som redan är beslutade eller åtgärder som kommer att genomföras även om förslaget till miljö- och klimatprogram inte skulle beslutas.

Naturen

- Delmål 3: Liseberg kommer fortsätta bidra med grönska i stadsmiljön och arbeta vidare med att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i nöjesparksmiljön.

Klimatet

- Delmål 1: Liseberg kommer fortsätta arbetet med att regelbundet genomföra energikartläggningar, ta fram energideklarationer, följa upp energianvändningen och genomföra energieffektiviseringsåtgärder enligt nuvarande arbetsätt (skriftlig anvisning finns). Kopplar till Lisebergs delmål om att minska energiförbrukningen.
- Delmål 3: Liseberg kommer fortsätta arbetet för att underlätta för gäster att resa hållbart till och från nöjesparken. Vi kommer börja ställa krav på fossilfria transporter och i övrigt effektivisera transporter till och från parken och boendeanläggningarna (inkluderar både varor och tjänster). Kopplar till Lisebergs delmål om att öka det hållbara resandet till och från parken och delmålet att år 2025 vara en klimatneutral verksamhet.
- Delmål 5: Liseberg kommer fortsätta arbetet med att utveckla det hållbara utbudet av mat och dryck enligt nuvarande arbetsätt (skriftlig anvisning finns). T ex att erbjuda fler och bättre

vegetariska och veganska alternativ, öka inköpen av ”matsmarta” livsmedel (dvs. livsmedel som leverantörer hade behövt slänga om ingen tog emot/köpte dem), öka andelen ekologiskt och närproducerat, fortsätta jobba med MSC-märkt fisk och skaldjur. Kopplar till Lisebergs eget delmål om att öka andelen miljömärkta eller miljöanpassade livsmedel, delmålet att år 2025 vara en klimatneutral verksamhet och delmålet att minska matavfallet.

Människan

- Delmål 1: Liseberg kommer fortsätta arbetet med att substituera kemiska produkter innehållande farliga ämnen (utfasningsämnen och riskminskningsämnen) enligt nuvarande arbetssätt (skriftlig anvisning finns).
- Delmål 2 och 3: Liseberg kommer fortsätta arbetet för att underlätta för gäster att resa hållbart till och från nöjesparken. Vi kommer börja ställa krav på fossilfria transporter och i övrigt effektivisera transporter till och från parken och boendeanläggningarna (inkluderar både varor och tjänster). Detta kan i förlängningen bidra till renare luft och mindre buller. Kopplar till Lisebergs delmål om att öka det hållbara resandet till och från parken.
- Delmål 3: Liseberg kommer fortsätta arbetet med att klara aktuella bullernivåer avseende åkattraktioner, konserter, byggprojekt etc. enligt nuvarande arbetssätt (skriftlig anvisning finns).

b. Inom ram med konsekvenser: Åtgärder som kan göras inom nuvarande ekonomisk ram men som kräver omprioritering inom verksamheten. Beskriv vilka konsekvenser det skulle ge för verksamheten. Vad är det som skulle prioriteras bort?

Troligtvis innebär de flesta åtgärderna under punkt **a** och **b** att verksamheten behöver omprioritera, i stort och i smått. Svårt i dagsläget att överblicka och redogöra för konsekvenserna och vad som kommer behöva väljas bort.

Naturen

- Delmål 2: Utökade krav på lokalt omhändertagande av dagvatten och separering av ledningar till följd av delmålet kan få stora konsekvenser både ekonomiskt och när det gäller prioritering av åtgärder i parken och vid boendeanläggningarna.
- Delmål 4: Utökade krav på att ta hänsyn till biologisk mångfald kommer innebära nya krav och arbetssätt i samband med inköp och upphandling. Detta innebär, åtminstone initialt en omprioritering för att ta fram nya rutiner, mallar osv samt för att

utbilda personalen. Kopplar delvis till Lisebergs delmål om att ställa hållbarhetskrav i samtliga annonserade upphandlingar.

Klimatet

- Delmål 3: Omställning till en fossilfri fordonspark kommer ske löpande i samband med att gamla fordon behöver bytas ut förutsatt att det finns ekonomiskt rimliga alternativ på marknaden.
- Delmål 4: Liseberg kommer fortsätta arbetet med att utöka det hållbara utbudet/sortimentet till gästerna i parken och på boendeanläggningarna. Kopplar till Lisebergs eget mål att öka andelen miljömärkt eller på annat sätt miljöanpassat sortiment och målet att ställa hållbarhetskrav i samtliga annonserade upphandlingar. Omställning kommer ske löpande förutsatt att det finns ekonomiskt rimliga alternativ på marknaden.
- Delmål 4: Liseberg kommer fortsätta och utveckla arbetet med att bygga mer hållbart. Kopplar till Lisebergs eget mål att minska energiförbrukningen och målet att Lisebergs nyproduktion av byggnader ska uppfylla kraven för miljöcertifiering. Detta innebär omprioriteringar för att ta fram definitioner, nya arbetssätt, planera och genomföra, följa upp resultat etc.
- Delmål 4: Liseberg kommer fortsätta och utveckla det övergripande arbetet som kopplar till Liseberg eget mål att 2025 vara en klimatneutral verksamhet (vilket omfattar resor, transporter, mat och dryck, övrigt sortiment m.m.). Detta innebär omprioriteringar för att ta fram definitioner, mätmetoder, planera och genomföra lämpliga åtgärder, följa upp resultat etc.
- Delmål 4: Liseberg arbetar för att öka återanvändningen och minska matavfallet. Kopplar till Lisebergs eget mål att minska mängden osorterat avfall och målet att minska matavfallet. Detta innebär, åtminstone initialt en omprioritering för att ta fram nya rutiner, mätmetoder, utbildning av personal en osv.

Människan

- Delmål 1: Att ta hänsyn till kemikalier i varor i större utsträckning kommer innebära nya krav och arbetssätt i samband med inköp och upphandling. Detta innebär, åtminstone initialt en omprioritering för att ta fram nya rutiner, mallar osv samt för att utbilda personalen.
- Delmål 1: Utökade krav på att fortlöpande följa upp entreprenörers kemiska produkter bedöms innebära en stor arbetsinsats i relation till resultat (dvs. tidskrävande och med tveksam miljönytta).

- c. Utökad ram: Åtgärder som ni ser att nämnden/styrelsen kommer behöva göra och som inte ryms inom nuvarande ekonomisk ram. Ange uppskattad kostnad för dessa. Som stöd kan ni använda mallen i bilaga 3.**

-

- 7. Vilka behov och exempel på åtgärder som måste genomföras i samarbete mellan olika förvaltningar och bolag kan ni se, (utöver de åtgärder er egen nämnd eller styrelse behöver genomföra, se fråga 6)? Vilka utmaningar finns idag för att få till ett sådant samarbete?**

Exempel på behov och åtgärder i samarbete är:

- gemensamma utbildningar och kommunikationsinsatser,
- gemensamma verktyg och systemstöd,
- information om vilka medel som finns att söka för olika miljö- och klimatprojekt samt stöd och rådgivning under processen, samt
- frågor kopplade till inköp och upphandling (relevanta krav att ställa, uppföljning av leverantörer m.m.).

Lisebergs verksamhet skiljer sig betydligt från annan verksamhet inom staden och de åtgärder vi planerar kommer i stor utsträckning genomföras på egen hand. Samarbeten kommer ske internt mellan bolagets olika funktioner och affärsområden för att hitta hållbara lösningar. I vissa fall kommer även samarbeten med externa aktörer behövas. Det kan vara aktörer både inom och utom stadens verksamheter tex i fråga om energilösningar, mat och dryck, dagvattenhantering eller hållbara resor/transporter.

Den viktigaste utmaningen för att få till bra samarbeten bedöms vara resurser (rätt kompetens, kunna avsätta tid för möten, utredningar, planering och genomförande samt att klara finansieringen av den hållbara omställningen).

Med vänliga hälsningar

Ylva Linder
Hållbarhetschef
Liseberg AB